

Janusz Łosowski, *Urzednicy miejscy, cechowi, braccy i szpitalni Łęcznej do roku 1810. Spisy, Łęczna 2005, ss. 147, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Łęczyńskiej, seria: Źródła do dziejów Łęcznej, wydanie drugie uzupełnione i poprawione.*

Publikacja ta jest kolejną pozycją znanego profesora historii związanego z UMCS. Książkę rozpoczyna wykaz skrótów zastosowanych w pracy. Pierwszy rozdział poświęcony jest krótkiemu zarysowi dziejów miasta. W drugim Autor skupił się na strukturze władz miejskich z omówieniem kompetencji urzędników. Trzeci rozdział poświęcony jest organizacji i stanie parafii katolickiej w Łęcznej. Następny, czwarty rozdział zawiera informacje o organizacji i stanie parafii obrządku wschodniego. W piątym autor zawarł informacje dotyczące zasady opracowania spisów. Ostatni, szósty rozdział zawiera spis urzędników miejskich, starszych cechowych, urzędników brackich oraz urzędników szpitalnych. Całość publikacji zamyka rzeczowo-chronologiczny indeks osobowy urzędników.

Książka Janusza Łosowskiego jest ważnym pryzycznym do poznania historii społeczności Łęcznej. Miasto to jest jednym z najstarszych w województwie lubelskim, legitymując się XV-wieczną metryką. Zostało ono lokowane na mocy przywileju króla Kazimierza Jagiellończyka w 1467 r. Założycielem miasta był kasztelan krakowski Jan Tęczyński. Centralne położenie w Rzeczypospolitej na miejscu krzyżowania się szlaków handlowych, sprzyjało rozwojowi gospodarczemu miasta. Łęczna szybko zasłynęła z organizowanych jarmarków, na których handlowano bydłem, końmi, futrami i skórami. Z czasem, wraz ze zmieniającymi się warunkami politycznymi i gospodarczymi, miasto zaczęło tracić na znaczeniu. Dziś jest jednym z wielu miast powiatowych województwa lubelskiego, które kojarzy się na gruncie gospodarczym z pobliską kopalnią węgla kamiennego.

W pierwszym okresie dziejów Łęcznej, miasto zostało wyłączone spod jurysdykcji urzędników królewskich. Miastem zarządzał dziedziczny wójt. Bardzo szybko została powołana rada miejska (*consules*), która była organem samorządu miasta. W XVII wieku pojawił się samodzielny urząd burmistrza, który jednak zanikł po potopie szwedzkim. Ważnym kolegiałnym organem sądowniczym w mieście był sąd wójtowsko-ławniczy, który jednak w drugiej połowie XVII w. zaczął tracić na znaczeniu. Obsługę kancelaryjną urzędów miejskich zapewniał pisarz miejski (*notarius civitatis*). W XVIII w. powołano rachmistrzów, urzędników zajmujących się finansami miasta. Porządek w mieście pilnowali dziesiętnicy. Struktura miasta zmieniła się w okresie Księstwa Warszawskiego, kiedy to w 1811 r. władze mianowały burmistrza.

Łęczna ze względu na swoje znaczenie gospodarcze posiadała kilka cechów: bednarzy, kowali, krawców, kuśnierzy, tkaczy i szewców.

Ważną rolę w życiu miasta odgrywał kościół parafialny. Parafia łączyńska wchodziła w skład archidiakonatu lubelskiego i obejmowała oprócz miasta Łęczna siedem wsi. Pierwszy kościół został wzniesiony w latach 1470-1480 z fundacji podkomorzego chełmskiego i kasztelana bieckiego Stanisława Tęczyńskiego. W mieście funkcjonował również od 1540 r. kościół szpitalny pw. Św. Ducha.

W Łęcznej działały przez długi czas dwa bractwa: Różańca Świętego (założone w 1576 r.) oraz Bożego Ciała, zwane także Bractwem Najświętszego Sakramentu (powstało między 1577 a 1579 r.). W 1786 r. rozpoczęło działalność Bractwo Miłosierdzia, które zajmowało się szpitalem i jego finansowaniem.

W mieście funkcjonowała również cerkiew obrządku wschodniego pw. Szymona Słupnika. Po przystąpieniu władzy chełmskiego Dionizego Zbruskiego do unii, cała diecezja a więc i parafia łączyńska przynależała do kościoła unickiego. Przy parafii tej istniał również szpital oraz bractwo cerkiewne.

Ramy chronologiczne pracy zostały uwarunkowane podstawą źródłową. Najstarsza wzmianka o urzędnikach łączyńskich pochodzi z 1485 r. Ostatnia wiadomość o urzędnikach miejskich jest z 1810 r. Dokonano wówczas reorganizacji władz miejskich i zaprzestano prowadzenia dokumentacji miejskiej w formie księgi wpisów.

Spis urzędników miejskich autorstwa prof. J. Łosowskiego to publikacja, która ukazuje ważną rolę, jaką dla badań środowisk mieszczańskich stanowią wykazy urzędników z małych ośrodków miejskich. Opracowanie to posiada oprócz znaczenia czysto naukowego, również wartość społeczną. Wzbogaca ono wiedzę o przeszłości miasta, ukazując korzenie lokalnego samorządu i silniej wiążąc mieszkańców z ich małą Ojczyzną.

Studia Włocławskie, t. 8, Teologiczne Towarzystwo Naukowe Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku, Włocławek 2005, ss. 478.

Najnowszy tom *Studiów Włocławskich* został dedykowany jednemu z najbardziej znanych historyków Kościoła w Polsce, związanemu ze środowiskiem naukowym Torunia i Włocławka, ks. prof. dr hab. Witoldowi Kujawskiemu. Okazją do wyróżnienia ks. prof. stała się rocznica 25-letnia jego pracy w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku. Warto wspomnieć, że niemal wszystkie publikacje ks. W. Kujawskiego związane są z dziejami diecezji włocławskiej. Tematyki tej dotyczyły jego prace na stopnie i tytuły naukowe. Wśród ważniejszych publikacji należy wymienić *Krzysztof z Kurozwęk jako wielki kanclerz koronny i biskup włocławski* i *Kościelne dzieje Sieradza*. Jubilat znany też jest z serii monografii parafii w diecezji włocławskiej, przede wszystkim najstarszych parafii na Kujawach, które publikowano w czasopiśmie diecezji włocławskiej *Ład Boży*. Na szczególną uwagę zasługuje udział ks. Kujawskiego w pracach nad monografią Włocławka (*Włocławek. Dzieje miasta*), w której zamieścił kilka artykułów m.in. o początkach diecezji włocławskiej.

Ks. prof. W. Kujawski znany jest również z opracowania źródłoznawczego, które jest udoskonaloną i znacznie rozszerzoną kontynuacją dzieła ks. prof. Stanisława Librowskiego, swego poprzednika na stanowisku dyrektora Archiwum Diecezjalnego we Włocławku: *Repertorium ksiąg wizytacyjnych diecezji kujawsko-*

pomorskiej przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku oraz w Gnieźnie, a z kolei ksiąg wizytacyjnych diecezji kujawsko-kaliskiej. Od kilku lat ukazują się one na łamach czasopisma Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne.

Najnowszy tom *Studiów Włocławskich* gości na swoich łamach artykuły z różnych dziedzin nauki. My jednak zajmiemy się publikacjami, które zostały umieszczone w dziale dotyczącym historii: *Vladislaviensia*. W artykule *Sąsiedztwo diecezji płockiej i włocławskiej oraz problemy z tym związane* autorstwa Zofii A. Kuźniewskiej poruszane są ważne zagadnienia terytorialnego sąsiedztwa tych diecezji. Ks. Antoni Poniński zajął się zagadnieniem funkcjonowania włocławskiego seminarium duchownego w okresie PRL w artykule *Ingerencje władz PRL w działalność dydaktyczną Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku*. Działalność biskupiego gimnazjum w okresie II RP została zakreślona przez ks. Józefa Dębińskiego w publikacji *Biskupie Gimnazjum im. Ks. Jana Długosza we Włocławku*. Ks. Kazimierz Rulka w artykule *Jak zniszczyć «zamaskowaną agresję kleru»? Działania władz komunistycznych zmierzające do likwidacji «Ładu Bożego»* ukazał różnorodne działania władz państwowych wobec wspomnianego czasopisma diecezjalnego. Następne artykuły dotyczą biografii ludzi związanych z Włocławkiem. Piotr Pawłowski w artykule *Włocławski okres życia i twórczości Stefana Damalewicza* przedstawił działalność tego wybitnego księdza doby baroku. Osobę ks. Wiktora F. Potempy przybliżył ks. Zdzisław Pawlak w swoim artykule *Ks. Wiktor Filip Potempa – filozof i propagator psychologii w duszpasterstwie*. Ostatnią biografią jest praca Alicji Paczoski *Tajemnica grobu nr 253. Porucznik Michał Gujda (1912-1950)*.

Bieżący tom *Studiów Włocławskich* zamyka sprawozdanie z działalności Teologicznego Towarzystwa Naukowego WSD we Włocławku w roku akademickim 2003/2004 i 2004/2005 autorstwa ks. Zbigniewa Zaremskiego.

Najnowsze *Studia Włocławskie* stanowią cenny przyczynek do poznania dziejów ziemi włocławskiej i są jednocześnie wyrazem prężnej działalności środowiska naukowego Włocławka, skupionego w Towarzystwie Naukowym WSD w tym mieście.

Redakcja półrocznika *Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne* życzy jubilatowi i stałemu współpracownikowi czasopisma, ks. prof. dr hab. Witoldowi Kujawskiemu *Plurimos Annos!*

**ks. Roman Nir, Archiwum Ligi Katolickiej, Orchard Lake – Częstocho-
wa 2006, ss. 808.**

Najnowsze dzieło ks. Nira, niestrudzonego archiwisty polonijnego przynosi informacje o znanej organizacji katolickiej działającej na rzecz pomocy Polsce. Niestety w naszej Ojczyźnie, która otrzymała dużo pomocy Ligi, historia i dzień dzisiejszy tej organizacji jest prawie nieznanymi. Publikacja ks. Nira stanowi punkt wyjścia do poznania tej zasłużonej organizacji.

Książka *Archiwum Ligi Katolickiej* składa się ze wstępu, rozdziału pierwszego: *Katalog Archiwum Ligi Katolickiej Religijnej Pomocy Polsce*, rozdziału drugiego: *Materiały do historii Ligi Katolickiej Religijnej Pomocy Polsce za lata 1944-1946* oraz ostatniego, rozdziału trzeciego: *Trzeci zjazd krajowy Ligi Katoli-*

ckiej Pomocy Religijnej Polsce w dniach 18-20 października 1948, Hotel Warwick, Philadelphia, Pa.

Liga Katolicka Pomocy Religijnej Polsce powstała w Stanach Zjednoczonych w 1943 roku. Podwalinami organizacji stanowił Biskupi Komitet Pomocy Polsce, który powstał w USA w listopadzie 1939 roku, po napaści Polski przez hitlerowskie Niemcy. Celem Komitetu była doraźna pomoc narodowi polskiemu pod okupacją niemiecką. Z czasem pod kierunkiem bpa S. Woźnickiego zaczęła powstawać organizacja, która miała na celu gromadzić materiały potrzebne do wypełniania praktyk religijnych w Rosji i Polsce, z chwilą jej wyzwolenia. Obok specjalnych zadań pomocy parafianom i duchowieństwu przewidziana była pomoc charytatywna – głównie żywności dla ludności cywilnej. Organizacja ta miała zachować apolityczny charakter. Na terenie parafii powstawały komitety, które łączyły się w centrali o zadaniach wykonawczych. Na zjeździe duchowieństwa polskiego pod przewodnictwem bpa Stanisław Bony w Buffalo w dniach 18-19 maja 1943 r. założono Ligę Katolicką Pomocy Religijnej Polsce. Siedziba Ligi i jego zarząd działały w Detroit. Organem prasowym organizacji było pismo *Liga*. W 1944 r. zmieniono nazwę organizacji na Liga Katolicka -Catholic League. Cyklicznie odbywały się zjazdy krajowe Ligi Katolickiej. Ustalono na nich konieczność współpracy z Biskupim Komitetem Pomocy Polsce a także z Rządem Polskim w Londynie zachowując jednak bezstronność polityczną. Już w pierwszym roku Liga Katolicka pozyskała 112 tys. dolarów, dzięki czemu mogła rozwinąć szeroką akcję pomocy Polakom. Po skończeniu drugiej wojny światowej, Liga roztoczyła pomoc nad uchodźcami polskimi w różnych krajach. Nadto bardzo aktywnie pomagała Kościołowi polskiemu przez wysyłkę książek i paramentów liturgicznych, szczególnie do parafii na tzw. Ziemiach Odzyskanych. Liga udzielała pomoc Polsce za pośrednictwem „Caritas”. Wraz z likwidacją tej organizacji przez władze komunistyczne w 1950 r. Liga przestała wysyłać pomoc ze względu na brak pewności, że odbiorcą będzie Kościół katolicki. Po ustaniu wysyłki pomocy do Polski, Liga nadal zbierała środki finansowe, które miały być wykorzystane na przyszłość. Część pieniędzy przeznaczano na pomoc religijną diaspory polskiej m.in. finansowano polskie seminaria w Rzymie i Paryżu. Działalności Ligi Katolickiej cieszyła się zawsze poparciem hierarchów Episkopatu amerykańskiego. Do wielkich przyjaciół organizacji zaliczali się abp Detroit kard. Edward Money i abp Samuel Stritch.

Wybitnymi działaczami Ligi Katolickiej byli: ks. bp Stefan Woźnicki, ks. prał. dr Stanisław J. Piwowar oraz ks. bp Alfred L. Abramowicz zwany „Patriarchą Polonii Chicago”.

Liga Katolicka od momentu swego powstania w 1943 roku niestrudzenie pomagała i pomaga Kościołowi polskiemu. Od samego początku finansuje seminaria polskie w Rzymie i Paryżu. W czasie obrad Soboru Watykańskiego II, Liga sfinansowała pobyt w Rzymie polskim biskupom. W latach siedemdziesiątych, kiedy władze pozwoliły wybudować kilka kościołów, Liga finansowo pomogła w ich powstaniu np. Arki Pana w Nowej Hucie. Wraz ze zmianą ustroju politycznego w Polsce przed Liga stanęły nowe zadania. Organizacja zaczęła wspomagać parafie w budowie kościołów. Nadto pomogła w zorganizowaniu Katolickiej

Agencji Informacyjnej przekazując na ten cel pieniądze. Przekazała również fundusze i urządzenia do transmisji radiowych dla poszczególnych diecezji jako zaczątek ich stacji radiowych. Podsumowując finansową działalność Ligi Katolickiej warto wspomnieć, że przekazała ona na rzecz Kościoła w Polsce w latach 1943-2005 ponad 102 miliony dolarów.

Katalog Ligi Katolickiej ks. Nira stanowi niezwykle cenna publikację dla poznania dziejów tej niezwykle ważnej instytucji w Kościele amerykańskim. Można żywić nadzieję, że wkrótce ukaże się następny tom katalogu obejmujący kolejne lata działalności Ligi Katolickiej.

oprac. Artur Hamryszczak

Wykazy osób z akt parafialnych Diecezji Łuckiej do 1945 roku, oprac. ks. Waldemar Witold Żurek, Lublin 2006, ss. 856

Omawiany trzeci tom *Wykazów z akt parafialnych Diecezji Łuckiej do 1945 roku* figuruje jako szósta pozycja serii wydawniczej Instytutu Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych: *Biblioteka Instytutu Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*. Niniejszy tom opatrzony słowem wstępnym ks. dra Waldemara W. Żurka, obejmuje dane osobowe sporządzone na podstawie ksiąg metrykalnych Diecezji Łuckiej. Trzon pracy zawiera uporządkowany alfabetycznie spis ślubów i urodzin osób z tejże diecezji, których przynależności do określonej parafii nie udało się określić. Wymieniony wykaz wiernych opiera się tu na zestawieniu sporządzonym przez ks. Florentyna Czyżewskiego na podstawie metryk łuckich.

Ponadto w publikacji umieszczono wypisy danych osobowych z zachowanych luźnych kartek, obejmujące parafie: Horochów i Włodzimierz. Całość dopełnia liczący 19 stron, niepełny wykaz akt z parafii katedralnej w Łucku i parafii w Kołkach. Skorowidz ten składa się głównie z pism adresowanych do proboszczów wyżej wymienionych parafii przez Sekcję Archiwalną i Sekcję V Statystyczną Kurii Biskupiej Łuckiej, celem sporządzenia odpowiedniej adnotacji bądź korekty w Urzędzie Parafialnym.

Książka ta, podobnie jak wcześniejsze *Wykazy osób z akt parafialnych* stanowi niezbędną bazę danych osobowych służącą do odtwarzania genealogii rodzinnych mieszkańców ówczesnej Diecezji Łuckiej od schyłku XIX wieku do roku 1945, a także ich potomków.

Dariusz Majewski ks., Inwentarz ksiąg metrykalnych Archiwum Diecezjalnego w Płocku, Płock 2006, ss. 184

Pozycja obejmuje wykaz ksiąg metrykalnych (kościelnych i cywilnych) urodzeń, zaślubin i zgonów z diecezji i departamentu płockiego z lat 1585 – 1865. Materiał archiwalny umieszczony w tej publikacji jest częścią większego zespołu zawierającego księgi metrykalne, zgromadzone z terenu całej diecezji, wytworzone w poszczególnych parafiach do roku 1900. Oprócz parafii aktualnie tworzących diecezję płocką, znajdziemy tam również parafie, które w wyniku podziałów administracyjnych Kościoła w Polsce zostały włączone do innych diecezji. Spot-

kamy tam również księgi metrykalne z parafii dziś już nie istniejących. Inwentarz otwiera lista parafii, z których zachowały się księgi z okresu przedrozbiorowego z podaniem ich numerów sygnatur. Metryki te zostały spisane według układu: księgi urodzonych, zaślubionych i zmarłych z poszczególnych parafii za okres kilkudziesięciu lat. Jako ostatnią informację, podano numery mikrofilmów, które zawierają treść ksiąg metrykalnych z danej parafii. Inwentarz stanowi cenny materiał do badań: genealogicznych, demograficznych, onomastycznych i ściśle historycznych. Wydawnictwo to, może okazać się pomocne w ustalaniu genezy powstawania oraz rozwoju nowych miast i wiosek na ziemi płockiej, jak również w ustalaniu zmian nazw miejscowości w ciągu wieków, a czynione na ich marginesach zapisy stanowią wielokrotnie cenne przyczynki źródłowe.

Roman Nir ks., *Archiwum Kongresu Polonii Amerykańskiej na Stan Michigan w Orchard Lake 1944 – 2004*, Orchard Lake – Częstochowa 2005, ss. 714

Niniejsza publikacja źródłowa, ukazująca się nakładem Wydawnictwa Centralnego Polonii Amerykańskiej w Orchard Lake, obejmuje wybrane przez autora, materiały do dziejów największej i najbardziej liczącej się organizacji Kongresu Polonii Amerykańskiej jaką jest Archiwum KPA na stan Michigan. Książkę podzielono na trzy części. W pierwszej znajdują się roczne raporty KPA na stan Michigan za lata 1944 – 2004. Raporty te, składają się w większości z protokołów posiedzeń sesji KPA, sprawozdań z działalności w poszczególnych latach, list członków oraz raportów finansowych. Część druga obejmuje rezolucje, odezwy, komunikaty oraz apele KPA na stan Michigan. Ostatnia część zawiera inwentarz Archiwum Kongresu Polonii Amerykańskiej na stan Michigan. Niektóre umieszczone w publikacji archiwalia (listy do prezydentów USA, rezolucje) podane są w wersji dwujęzycznej-polskiej i angielskiej..

Ponieważ omawiana pozycja nie obejmuje całego zasobu archiwum KPA, przygotowywany jest kolejny tom pozostałych materiałów z działalności tej instytucji. Nowa uzupełniająca pozycja obejmie m.in. pracę komitetów, obszerną korespondencję, zagadnienia polityczne, akademie, uroczystości, współpracę z Zarządem Głównym i miscellanea. Wstęp *Archiwum Kongresu Polonii Amerykańskiej na Stan Michigan w Orchard Lake 1944 – 2004* zawiera dokładną charakterystykę rozdziałów następnego wydania źródłowego Archiwum Kongresu Polonii Amerykańskiej na Stan Michigan.

Książka zainteresuje wszystkich badaczy historii Polonii Amerykańskiej, a w szczególności Kongresu Polonii Amerykańskiej powołanej na Konwencji w Buffalo w dniach 28-30 maja 1944 roku. Prezentowane w niej źródła stanowią niezbędną bazę danych do dziejów politycznych, społecznych, gospodarczych, kulturalnych, religijnych, a także działalności charytatywnej i naukowej tej instytucji, która od początków istnienia obrała sobie za cel koordynowanie i reprezentowanie interesów Polonii w USA.

oprac. Daniel Kiper

Maria Dębowska, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II 1956-2006*, Lublin 2006, ss. 225 plus fotografie, Wydawnictwo KUL.

Publikacja Marii Dębowskiej o *Ośrodku Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II* w latach 1956-2006 (od września 2006 r., nosi on nazwę Instytutu Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych) składa się z następujących części: wprowadzenia Marka T. Zahajkiewicza, Początki i organizacja (geneza i powstanie, struktura i organizacyjna); Warunki działalności (obsada personalna, warunki lokalowe, podstawy finansowe); Główne kierunki aktywności (konferencje szkoleniowe i naukowe, czasopismo, mikrofilmowanie zbiorów kościelnych); Działalność informacyjna i naukowa (kwerendy dla instytucji i osób prywatnych, badania własne); Posłowie; Obsada personalna Ośrodka ABMK; Pracownicy etatowi i ich dorobek naukowy; Bibliografia dotycząca Ośrodka ABMK; wykaz skrótów; indeks osób, aneksy (nr I-IX), indeks osób oraz fotografie.

Publikacja została przygotowana z okazji pięćdziesięciolecia powstania Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Ma ona obrazować dorobek Ośrodka ABMK na polu archiwistyki kościelnej oraz jego troskę o biblioteki i muzea kościelne. Autorka po wnikliwej kwerendzie archiwalnej dotarła do źródeł obrazujących działalność i funkcjonowanie Ośrodka ABMK na przestrzeni pięćdziesięciu lat jego istnienia, co tym bardziej podkreśla merytoryczną konstrukcję przygotowanej przez nią publikacji.

Książka przygotowana przez M. Dębowską ukazuje pięćdziesięcioletni dorobek Ośrodka ABMK. Jest godna polecenia z kilku powodów, jednak najważniejsze z nich, to przede wszystkim: zasługi Ośrodka ABMK w trosce o zbiory kościelne w postaci archiwaliów, bibliotek i muzeów; jego nieoceniona rola przez wydawanie czasopisma *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* na łamach którego publikowane są artykuły poświęcone dorobkowi kulturowemu wytworzonymu przez wieki w instytucjach kościelnych; a także dlatego, iż Ośrodek ABMK jest bezcennym zapleczem źródłowym – w postaci zmikrofilmowanych zbiorów kościelnych – dla pracowników naukowych nie tylko KUL, ale także licznych ośrodków naukowych w Polsce. Autorka podkreśliła w niej również rolę ludzi, którzy tworzyli, kierowali i pracowali, przyczyniając się do świetności Ośrodka i dbałości o zbiory kościelne w Polsce.

Archiva Ecclesiastica. Biuletyn Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych, 2 (2005) ss. 118. Wydawany przez komitet redakcyjny w składzie: o. prof. PAT dr hab. Józef Marecki OFM Cap. (redaktor naczelny), dr Lucyna Rotter (sekretarz redakcji), ks. dr Mieczysław Różański, dr Ryszard Skrzyniarz. Jest to już drugi numer biuletynu SAK. Czasopismo ma posłużyć do rozwijania metodologii pracy w archiwach kościelnych, kształcenia archiwistów, wzrostu etyki zawodowej, digitalizacji zbiorów, wymiany doświadczeń w porządkowaniu zbiorów i sporządzaniu inwentarzy, recenzji, informacji, prezentacji polskich archiwów kościelnych i wspomnień o zmarłych archiwistach kościelnych.

W drugim numerze biuletynu *Archiva Ecclesiastica* zaprezentowano pięć bloków tematycznych: 1) Zasada przynależności zespołowej – a tam artykuły: M. Dębowskiej, *Poszanowanie zasady przynależności zespołowej w archiwach Kościoła katolickiego w Polsce – problem rzeczywisty czy wydumany*, D. Klemanowicza, *Zespołowość akt w archiwach szkół wyższych w Polsce*, o. J. Mareckiego, *Podstawowe pojęcia archiwalne (cz. 1)*, ks. J. Związka, *Twórcy zespołów w archiwach kościelnych w Polsce*, M. Różański, *Rozpoznanie przynależności zespołów*; 2) Prezentacja polskich archiwów kościelnych i sylwetki archiwistów – zaprezentowano Archiwum Główne Służebnic Najświętszego Serca Jezusowego w Krakowie, Archiwum Prowincji Polskiej Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie, Archiwum Metropolitarne w Częstochowie oraz sylwetkę ks. dra Walentego Patykiewicza pierwszego archiwariusza diecezji częstochowskiej; 3) Recenzje i omówienia – zaprezentowano najnowsze publikacje na temat archiwów oraz te które w znaczącej mierze zostały oparte na źródłach kościelnych; 4) Informacje i sprawozdania – zamieszczono sprawozdania z konferencji naukowych na temat archiwów; 5) Z życia Stowarzyszenia – przedstawiono protokół z drugiego walnego zebrania SAC, słowo biskupa Jana Kopca na rozpoczęcie tegoż zebrania i listę członków przyjętych w 2005 r.

Redakcja ma nadzieję, że łamy *Archiva Ecclesiastica* staną się miejscem wymiany doświadczeń, myśli i poglądów, nie tylko dla archiwistów kościelnych, po to aby podnosić kwalifikacje zawodowe oraz chronić dziedzictwo narodowe i świadectwa przeszłości.

Wiktor Zygmunt Łyjak, *Organy na Mazowszu w diecezji płockiej od XIV wieku do 1818 roku*, Płock 2005, ss. 451, Towarzystwo Naukowe Płockie.

Dysertacja W. Łyjaka składa się z: przedmowy, wstępu, oraz siedem rozdziałów: I. *Organy w czasach późnego średniowiecza (XIV-XV w.)*, II. *Budowa organów w okresie renesansu (XVI w.)*, III. *Organy w dobie wczesnego baroku (do 1655 r.)*, IV. *Zniszczenia wojenne i ruch budowlany (1655-1710)*, V. *Organy i stabilne pozytywy w latach 1710-1799*, VI. *Organy i pozytywy w latach 1800-1818*, VII. *Dzieje instrumentów*. Publikację zamykają: zakończenie, aneks (zawierający teksty źródłowe), źródła i bibliografia, wykaz skrótów, spis ilustracji, indeks osobowy i geograficzny. Całość ubogacają liczne fotografie kolorowe i czarno-białe oraz mapa diecezji płockiej z 1772 r.

Wiktor Łyjak w badaniach nad organami w diecezji płockiej wykorzystał źródła archiwalne znajdujące się w licznych archiwach państwowych i kościelnych z terenu całej Polski. Publikacja jest milowym krokiem nad dziejami budownictwa organowego na ziemiach polskich – w tym przypadku na obszarze diecezji płockiej od późnego średniowiecza do 1818 r. – gdyż prawie nie ma opracowań na ten temat.

***Klasztor w państwie średniowiecznym i nowożytnym*, red. Marek Derwich, Anna Pobóg - Lenartowicz, Wrocław-Opole-Warszawa 2005, ss. 582, Wydawnictwo DiG.**

Publikacja jest pokłosiem czwartego spotkania w ramach cyklu *Klasztor w ...*,

które odbyło się w Kamieniu Śląskim w 2002 r. Na konferencji zaprezentowano ponad czterdzieści referatów wygłoszonych przez historyków, archeologów, historyków sztuki i liturgii oraz muzykologów. Próbowano odpowiedzieć na kilka istotnych pytań: jakie było miejsce klasztoru w polityce i strukturze państwa różnych epok; jakie były relacje zakonników z władzą i urzędnikami; oraz jaką rolę odegrało państwo i władcy w rozwoju życia zakonnego. Na ile udało się odpowiedzieć na te i wiele innych pytań, należy sięgnąć do prezentowanej publikacji.

Zbiór referatów został podzielony na sześć bloków tematycznych: I. *Patronat władcy*, II. *Klasztor w ideologii i polityce państwa*, III. *Klasztor w kulturze państwa*, IV. *Klasztor a działalność misyjna i ewangelizacyjna państwa*, V. *Klasztor a władze lokalne*, VI. *Varia*. Artykuły zawarte w *Klasztor w państwie średniowiecznym i nowożytnym* obejmują okres od średniowiecza po czasy współczesne.

Agata i Zbigniew Judyccy, *Oblaci Polscy we Francji, Belgii i Luksemburgu. 60 lat Wiceprowincji Polskiej Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej we Francji, Belgii i Luksemburgu, Vaudricourt 2006, ss. 177, wydanie albumowe bogato ilustrowane, „S-CAN” Wydawnictwo s.c.*

Publikacja składa się ze: słowa wstępnego abpa Szczepana Wesołego i o. Jana Domańskiego OMI, superiora, słowa od autorów, po czym następuje historia Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów, oblaci Polscy we Francji, oblaci w Belgii i Luksemburgu, obłackie biografie, archiwalia, bibliografia, słownik biograficzny, lamus wspomnień oraz indeks nazwisk.

Z okazji jubileuszu 60-lecia działalności oblatów na terenie Francji i krajów Beneluksu Autorzy podjęli się trudnego zadania opisanie historii zgromadzenia w tych krajach. Polska historiografia nie zna wielu opracowań tego typu. Autorzy przypuszczają, że wydanie to stanie się przyczynkiem do podjęcia badań i szczegółowych opracowań wybranych zagadnień obłackiej działalności misyjnej w innych krajach np. Kanadzie, Kamerunie czy na Madagaskarze.

W okresie 60 lat istnienia francusko-belgijskiej prowincji polskiej i 70 lat działalności polskich oblatów we Francji pomimo, iż głównym ich celem była praca duszpastersko-misyjna wśród Polonii, podejmowali oni i podejmują nadal wiele ambitnych dzieł nie mających bezpośredniego związku z przyjętą regułą zakonną. Zaznaczyli swój udział w wielu dziedzinach życia społecznego wpisując się na trwałe w historię Polonii oraz w narodową historię krajów osiedlenia.

Roland Fröhlich, *Historia Kościoła w datach. Wybrane zagadnienia, redakcja i informacje dotyczące Kościoła w Polsce Ryszard Skrzyniarz, Kielce 2006, ss. 255, Jedność, Herder.*

W Polsce brak tego typu podręcznych kompendiów wiedzy na temat historii Kościoła. Tłumaczenie niemieckie uzupełniono o wybrane zagadnienia z historii Kościoła w Polsce, niekiedy odwołując się do wydarzeń w krajach sąsiednich. Publikacja posiada wstęp oraz wstęp do wydania polskiego. Zasadnicza część książki została podzielona według dwudziestu jeden stuleci, w każdym akcentując dwa wątki problemowe: *Kościół a społeczeństwo i państwo* oraz *życie we-wnętrzkościelne*. Publikację zamykają: poczet papieży, 21 soborów powszech-

nych, bibliografia, bibliografia w języku polskim, indeks osób i rzeczowy.

Niniejsza książka prezentuje dzieje Kościoła, w tym informacje o Kościele polskim. Porządkuje wybrane zagadnienia według dat i dwóch wątków problemowych: historyczno-społecznego i wewnątrzkościelnego. Stanowi zbiór podstawowych wiadomości, które pojawiają się na lekcjach, katechezach i wykładach. Publikacje należy traktować jako podręczny leksykon ułatwiający precyzyjne odśzukanie konkretnej postaci (indeks osobowy), terminu czy wydarzenia (indeks rzeczowy), które można szybko przywołać i odpowiednio umiejscowić w czasie. Jest także zaproszeniem do pogłębienia wiedzy o Kościele.

oprac. Ryszard Skrzyński